

4 septembrie, ora 20.00

Generozitate prin muzică

---

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

MARI ORCHESTRE ALE LUMII

Sala Palatului

ORCHESTRA TONHALLE DIN ZÜRICH

PAAVO JÄRVI dirijor

ANDREI IONIȚĂ violoncel

Honegger *Pacific 231. Mișcarea simfonică nr. 1*

Enescu Simfonia concertantă în si minor pentru violoncel și orchestră op. 8

Assez lent / Majestueux

Pauză (20 de minute)

Dvořák Simfonia nr. 9 în mi minor op. 95, *Din lumea nouă*

Adagio – Allegro molto / Largo / Scherzo, Molto vivace / Finale, Allegro con fuoco

Arthur Honegger (1892-1955): Pacific 231

Mișcarea simfonică *Pacific 231* a fost compusă în anul 1923 iar supranumele ei vine de la indicativul unei clase de locomotive cu aburi care avea anumite caracteristici exprimate prin cifre. Honegger avea o simpatie arhicunoscută pentru trenuri și la un moment dat a afirmat: „Întotdeauna am iubit locomotivele cu o mare pasiune. Pentru mine sunt ființe vii și le iubesc așa cum unii oameni iubesc caii”. *Pacific 231* este prima dintr-un ciclu de trei Mișcări simfonice, celelalte două fiind *Rugby* și *Mouvement Symphonique No. 3*. Lucrarea are cinci secțiuni principale definite prin motive muzicale specifice, ostinato-uri, și alte texturi care au acest rol. Fiecare sunet caracterizează mișcările și zgomotele trenului pe ruta care străbate peisajul dat. Cele cinci secțiuni se referă, așa cum sunt notate, la 1. *Staționare*, 2. *Pornirea locomotivei*, 3. *Accelerare*, 4. *Rulând la viteză maximă*, 5. *Încetinire și oprire*. Partitura publicată în 1923 aduce cu sine indicațiile autorului asupra desfășurării lucrării.

George Enescu (1881-1955): Simfonia concertantă în si minor pentru violoncel și orchestră op.8

Prima audiție a acestui opus a avut loc în februarie 1909, la aproape opt ani după ce a fost scrisă. Însuși titlul a creat probabil rezerva din partea interpreților care, probabil au intuit că nu este vorba de ceea ce se înțelegea prin titulatura clasică a genului. În epocă, problema majoră a lui Enescu din perspectiva acceptării publice a fost natura extrem de avansată a limbajului său armonic și faptul că nu exista o linie melodică extinsă pe care să se ancoreze o înțelegere instinctivă. Șerpuirea colorată, dar aparent lipsită de direcție a instrumentului solo, melodia sa neîncetată cu o mică dezvoltare tematică au contribuit și ele la impenetrabilitatea sa. Desigur, nivelul materialului era atractiv, dar substanța afectivă propusă era originală, de o „incandescență neobișnuită, cerând o concentrare intensă și prelungită pentru a prinde semnificația imensului arc liric desenat de piesă”, după cum sesiza compozitorul Pascal Bentoiu. Prima parte, *Assez lent* propune o primă temă de un suflu impresionant (23 măsuri) urmată de o variantă amplificată de 33 de măsuri, alcătuite din motive caracteristice. Cu toate că se pot distinge elementele unei forme de sonată, aspectul general este de cel al unui poem simfonic, spre o fantezie liberă deoarece în cazul acesta avem de-a face mai degrabă cu o logică a afectului decât cu una formală, deși în ansamblu se poate vorbi de trei părți distincte: 1. *Assez lent* (10:35), 2. *Assez lent* (4:49), 3. *Majestueux* (8:38). Primele două mișcări (grupul A) ar constitui o mare formă de sonată, iar finalul *Majestueux* – o a doua formă de sonată, legată de prima prin întrețeseri motivice. Sentimentul forme, mai mult decât nucleele tematice, este centrat pe confesiunea lirică din *Assez lent*, iar în Final totul se desfășoară într-o simetrie aproape perfectă (*B-C-Adagio-B-C-B*), fiind un fel de contrapondere a vastei suprafețe lirico-epice constituite de grupul A. Cea mai îndrăzneată viziune asupra proiectului construcției ar putea propune o vastă formă de sonată *sui-generis*, extinsă pe întreaga piesă.

Program

Antonin Dvořák (1841-1904): Simfonia a IX-a, op. 95, B 178 în mi minor

Această lucrare cunoscută sub numele popular de Simfonia *Din Lumea Nouă* a fost compusă în 1893. În acea perioadă (1892-1895) autorul îndeplinea funcția de director al Conservatorului Național de Muzică din New York.

Lucrarea are 4 părți și este scrisă pentru o orchestră romantică standard la care se adaugă cornul englez pentru tema din mișcarea secundă. Ea a fost comandată de către Filarmonica din New York și a avut prima audiție în 1893, la Carnegie Hall. Trebuie menționat că Dvořák nu a folosit sub formă de citat nici o melodie a nativilor americani ci a scris teme originale care să conțină particularități ale muzicii amerindiene. Compozitorul le-a folosit mai apoi ca material tematic și le-a dezvoltat cu ajutorul tuturor resurselor componistice vest-europene: ritmuri moderne, contrapunct și coloristică orchestrală. Dvořák a împrumutat ritmurile muzicii din *Boemia natală* și le-a asociat cu scările pentatonice întâlnite în sursele muzicale afroamericane și ale amerindienilor.

Prima parte are o formă de sonată și debutează cu un Leitmotiv (introdactiv) în *Adagio*. Pare să fie o formulare proprie deoarece apare și în partea a treia a Cvintetului de coarde nr.3 op.97 și în *Humoresque* nr.1. Este o idee melodică foarte expresivă astfel că poate fi reținută cu ușurință și urmărită de-al lungul întregii simfonii. Expoziția mai are două teme: una capătă prin dezvoltări un specificul de polcă cehă, iar cealaltă evocă spiritualul afro-american „Swing low, sweet chariot”.

Partea a doua, *Largo*, are o formă tripartită, prima secțiune fiind dominată de tema de mare cantabilitate a corului englez. Secțiunea mediană are o atmosferă întunecată pregătind apariția unui marș funebru, însoțit de pizzicato la coardele grave. Urmează reluarea, într-o dispoziție cvasi-scherzo, care cuprinde toată muzica expusă în prima secțiune plus tema principală din prima mișcare a simfoniei.

Partea a III-a este un *Scherzo* clasic în care sunt cuprinse sonorități sugerate de o sărbătoare în regiunea Marilor Lacuri unde indienii dansează. Este o aluzie la poemul epic scris de Longfellow în 1855 – *The Song of Hiawatha*, Hiawatha fiind supranumele unui războinic iroquez. Ritmul agitat este întrerupt de Trio-ul median. Reluarea este urmată de o coda unde apar elementele tematice din prima parte, asigurând astfel caracterul ciclic al simfoniei.

Partea a IV-a are o formă de sonată. După o mică introducere, cornii și trompetele deschid mișcarea cu tema principală însoțită de acordurile puternice ale orchestrei. Tema secundară este enunțată de clarinetul solo. Dezvoltarea nu numai că prelucrează temele propuse, dar readuce toate temele din celelalte părți. Discursul evoluează către un punct culminant care apare în Coda, cu rol concluziv, unde apar iar fragmente din toate temele totul încheindu-se triumfător în tonalitate majoră

Corina Bura

Orchestra

Muzica clasică de la Mozart la Messiaen: aceasta este pasiunea Orchestrei **Tonhalle din Zürich** – și asta încă din 1868. Atunci când concertează cu Paavo Järvi, se generează o energie specială, deoarece fiecare concert este o experiență unică. Orchestra adoră stimulii diverși pe care îi primește de la dirijorii săi invitați, precum și de la soliștii renumiți care i se alătură. Împreună cu publicul său, orchestra își menține o curiozitate vie pentru capodopere necunoscute și lucrări noi comandate.

Fondată chiar de muzicienii din Zürich, Orchestra Tonhalle Zürich își proclamă patria muzicală în numele său și își poartă reputația

excelentă în întreaga lume prin intermediul turneelor și înregistrărilor. Orchestra reunește muzicieni din 20 de țări, iar cei aproximativ 100 de muzicieni interpretează circa 50 de programe diferite în peste 100 de concerte pe sezon. Ca ansamblu invitat, orchestra a fost prezentă în 100 de orașe din peste 30 de țări. Pe lângă proiectele simfonice, muzicienii își creează și propriile serii de muzică de cameră. Directorul muzical Paavo Järvi este cel de-al unsprezecelea dirijor principal al Orchestrei Tonhalle din Zürich, iar David Zinman este dirijorul emerit al orchestrei. Orchestra a lansat mai mult de 40 de înregistrări pe CD, inclusiv integrale ale simfoniilor de Beethoven, Mahler, Brahms și Schubert. Prima sa înregistrare cu Paavo Järvi a fost dedicată lucrărilor simfonice de Olivier Messiaen și a fost premiată cu Diapason d'Or în 2019. Aceasta a fost urmată de înregistrări ale integralei simfoniilor lui Ceaikovski alături de alte lucrări simfonice; înregistrarea Simfoniei a V-a a fost răsplătită cu Preis der Deutschen Schallplattenkritik 2020 și cu Diapason d'Or 2021. În stagiunea trecută, parteneriatul artistic cu John Adams a avut ca rezultat o înregistrare apreciată cu lucrări simfonice ale acestuia. Orchestra Tonhalle din Zürich, împreună cu Paavo Järvi, a primit recent Premiul Cultural European 2022. După patru stagioni în care a concertat în Tonhalle Maag (din vestul orașului Zürich), odată cu începerea stagiunii 2021/22, orchestra s-a întors să concerteze în sala de concerte „Grosse Tonhalle”, recent renovată, renumită fiind pentru acustica sa excelentă.

©Gaetan Bally

Dirijor

Câștigător al premiului Grammy, **Paavo Järvi** este considerat unul dintre cei mai importanți dirijori ai momentului, lucrând în strânse parteneriate cu cele mai mari orchestre internaționale. Este directorul muzical al Tonhalle-Orchester Zürich (din 2004), director artistic al Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, fondator și director artistic al Estonian Festival Orchestra. De asemenea, de la începutul stagiunii de concerte 2022-23, a fost numit dirijor onorific al Orchestrei Simfonice NHK. Pentru cea de-a patra stagiune a sa cu Tonhalle-Orchester Zürich, a continuat ciclul Bruckner și a finalizat, de asemenea, ciclul Mendelssohn, împreună cu înregistrările

©Kaupo Kikkas

aferente pe disc. Printre înregistrările sale se numără o producție live cu elemente de regie a operei *Fidelio* de Beethoven, precum și un disc cu lucrări simfonice de John Adams, dedicat celei de-a 75-a aniversare a compozitorului.

Fiecare stagiune muzicală este încheiată cu o săptămână de concerte și cursuri de măiestrie la Festivalul de Muzică Pärnu din Estonia, un festival pe care el și tatăl său, Neeme Järvi, l-au fondat împreună în 2011. Succesul festivalului și al ansamblului său rezident – Estonian Festival Orchestra – a generat o serie de invitații onorante la Filarmonica din Berlin, la Konzerthaus din Viena, la BBC Proms și la Elbphilharmonie din Hamburg. Paavo Järvi este, de asemenea, foarte solicitat ca dirijor invitat, menținând legături strânse cu orchestrele de talie mondială pe care le conduce în mod regulat. Printre distincțiile sale se numără un premiu Grammy în 2003 pentru *Cantate* de Sibelius; în 2015, „Artistul anului” acordat de Gramophone Magazine (Marea Britanie) și Diapason (Franța), precum și Medalia Sibelius; în 2019, „Dirijorul anului” (Opus-Klassik) și Premiul Rheingau pentru muzică; și, cel mai recent, Premiul Cultural European 2022.

Solist

Pentru **Andrei Ioniță**, viața, muzica și artele nu sunt niciodată directe, ci își croiesc propria cale de exprimare. Publicația britanică Gramophone îl descrie ca fiind un „violoncelist de o măiestrie și o imaginație muzicală superbe și devotat muzicii timpului nostru”.

Artistul însuși remarcă: „instrumentul va găsi în cele din urmă muzicianul care îi este destinat”. Ioniță cântă la un violoncel construit în Brescia, Italia, de Giovanni Battista Rogeri în 1671, cu un design caracteristic. Este un împrumut acordat de Deutsche Stiftung Musikleben, în cadrul căruia este bursier.

Ioniță s-a născut la București, România, în 1994. A devenit

mai întâi studentul profesoarei Ani-Marie Paladi și apoi al profesorului Jens Peter Maintz la Universitatea de Arte (UdK) din Berlin.

În 2015, a câștigat medalia de aur la Concursul Internațional Ceaikovski. A fost laureat al concursurilor ARD, Hachaturian și Feuermann. Între 2016 și 2018, BBC din Londra i-a acordat titlul de „Artist din noua generație”, ceea ce i-a propulsat popularitatea în Marea Britanie.

Printre cele mai importante momente ale stagiunii 23/24 se numără concertele cu Opera Națională din Lorraine, condusă de Marta Gardolińska, și cu Orchestra Filarmonică din Londra în cadrul Festivalului Newbury, condusă de Jonathan Bloxham, cu Orchestra Simfonică din Mexic, condusă de Ludwig Carrasco, și colaborarea sa cu Orchestra Tonhalle din Zürich sub bagheta lui Paavo Järvi. O altă particularitate a stagiunii este statutul lui Ioniță de „Artist în Rezidență” al Orchestrei Filarmonicii „George Enescu” din București și al orașului Timișoara.

Primul său CD solo, *Oblique Strategies*, include o primă audiție din creația lui Brett Dean, alături de opusuri de Bach și Kodály. Interpretările sale creează o gamă imensă de timbruri, registre și tehnici care pun în valoare violoncelul. Aceste „Strategii oblice” sunt necesare pentru a face ca muzica și artele să strălucească.

©Nikolaj Lund